

Zf ZAGREBAČKA
FILHARMONIJA

150
godina

**GRLIMO
VAS
GLAZBOM**

PLAVI CIKLUS

Petak/6.11./19:30

Koncertna dvorana Lisinski

VETON MAREVCI dirigent

FILIP FAK klavir

DANIJEL DETONI klavir

TOMISLAV KOVAČIĆ udaraljke

RENATO PALATINUŠ udaraljke

150 godina

PLAVI CIKLUS

ZAGREBAČKA FILHARMONIJA

VETON MAREVCI dirigent

DANIJEL DETONI klavir

FILIP FAK klavir

TOMISLAV KOVAČIĆ udaraljke

RENATO PALATINUŠ udaraljke

Petak/6.11./19:30

Koncertna dvorana Lisinski

IVO JOSIPOVIĆ

Dernek za dva klavira, udaraljke i gudače 12'

BÉLA BARTÓK

Koncert za dva klavira, udaraljke i orkestar 24'

Assai lento - Allegro molto

Lento ma non troppo

Allegro non troppo

* * *

CÉSAR FRANCK

Simfonija u d-molu 42'

Lento - Allegro non troppo

Allegretto, ma non troppo

Allegro non troppo

VETON MAREVCI dirigent

S upravo navršenih 28 godina, **Veton Marevci** jedan je od najperspektivnijih mladih dirigenta u zemlji. Orkestralno dirigiranje studirao je na Muzičkoj akademiji u Zagrebu kod Uroša Lajovica i Mladena Tarbuka.

Sa Zagrebačkom filharmonijom počinje surađivati 2015. godine, kada nakon uspješnog ravnjanja dvjema izvedbama Orffove kantate *Carmina Burana*, postaje asistent dirigenta na godinu dana. Blisku suradnju sa Zagrebačkom filharmonijom ostvaruje i u daljnjim nastupima, kada ravna izvedbama Beethovenove *Četvrte simfonije*, Schumannova *Konzerta za violončelo i orkestar u a-molu*, Prokofjevljeve simfonijske bajke *Peča i vuk* i drugim. Ravna i humanitarnim koncertima Filharmonije, poput onoga sa svjetski poznatim dvojcem 2Cellos.

Godine 2018. počinje surađivati s Hrvatskim narodnim kazalištem u Zagrebu. Kao asistent dirigenta priprema Wagnerova *Ukletog Holandeza*. Upravo u HNK-u u Zagrebu

u travnju 2018. odrađuje diplomski ispit i ravna izvedbom Puccinijeve opere *La Bohème*. Tom prilikom naslovnu ulogu Mimì pjeva Evelin Novak. HNK-a u Zagrebu ponovno ga angažira već iduće sezone 2018./19. kada ravna izvedbama Mozartove *Čarobne frule*.

Suradnju ostvaruje i sa Simfonijskim orkestrom Hrvatske radiotelevizije. Prvi put ovim orkestrom ravna 2018. na Samoborskoj glazbenoj jeseni, a 2019. otvara 59. glazbene večeri u sv. Donatu. U nakladi *Croatia Records* objavljena je snimka Papandopolova *Konzerta za saksofon i orkestar* te Obradovičev *Bird concerto* za saksofon i orkestar pod njegovim ravnanjem. Osim s orkestrom od 2016. surađuje i sa Zborom Hrvatske radiotelevizije kao asistent dirigenta. Od mnogobrojnih projekata izdvaja se rad na Bernsteinovoj *Misi*, vlastiti koncert u ciklusu *Sfumato* te otvaranje 44. osorskih glazbenih večeri, kada ravna izvedbom *Misse Dalmatice* Franza von Suppéa.

Ravnao je i Slovenskom filharmonijom, Dubrovačkim simfonijskim orkestrom te Zadarskim komornim orkestrom. U prosincu 2019. uz Dubrovački simfonijski orkestar i soliste Valentinu Fijačko Kobić i Tomislava Mužeka ostvaruje uspješan koncert na Dubrovačkom zimskom festivalu. Godinama je umjetnički voditelj Karlovačkog komornog orkestra. Od 2013. asistent je dirigenta u Akademskom zboru *Ivan Goran Kovačić*.

Usavršavao se na seminarima Colina Mettersa i Aluna Francisa. Uz Ivana Repušića, jedini je dirigent koji je dobio nagradu Mladi glazbenik godine, koju mu je za 2018. dodijelila Zagrebačka filharmonija. Na sedmom Međunarodnom natjecanju mladih dirigenta *Lovro von Matačić* natjecao se među šesnaest najboljih. Na Seminaru za zbarske dirigente u organizaciji Hrvatskog sabora kulture bio je asistent voditelja Tomislava Fačinija.

Javno je govorio o važnosti ravnopravnosti spolova u svojoj profesiji, kada je kao panelist sudjelovao na konferenciji *Stakleni strop - žene u poslovnom okruženju*.

Večerašnji nastup Vetona Marevcija dio je Nagrade Zagrebačke filharmonije za najboljeg mladog glazbenike 2018. godine.

DANIJEL DETONI klavir

Danijel Detoni (Zagreb, 1983.) glazbeno je obrazovanje započeo u Zagrebu u klasi Olge Detiček u Glazbenoj školi Vatroslava Lisinskog, a nastavio u razredima Lászla Baranyayja i Balázsa Kecskésa na Glazbenom sveučilištu Liszt Ferenc u Budimpešti te Itamara Golana na Konzervatoriju u Parizu. Svoja je znanja stjecao i u radu s renomiranim umjetnicima kao što su Pnina Salzman, Emanuel Krasovsky, Hamsa al-Wadi, Felix Gottlieb, Pál Éder i Dénes Várjon.

Kao solist i komorni glazbenik gostovao je na prestižnim festivalima poput Varšavske jeseni, Muzičkog biennala Zagreb, festivala *Musica Danubiana* u Ljubljani, Dubrovačkih ljetnih igara, Osorskih glazbenih večeri, festivala *Julian Rachlin & Friends*, *Transeuropéenes* u Rouenu, *Schleswig-Holstein* u Hamburgu, *ReMusica*

u Prištini, *Carniarmonie* u Udinama i *Trieste Prima* u Trstu. Suradivao je s umjetnicima kao što su Katarina Livljanić, Radovan Vlatković, Ivana Lazar, Kajana Pačko, Boris Brovtsyn, Itamar Golan, Gábor Boldoczki, Krešimir Stražanac, Irvin Venyš, Boris Andrianov, David Aaron Carpenter, Enrico Dindo te ansamblima poput Zagrebačkog kvarteta saksofona, Budapest Strings, Komornog orkestra UMZE, Komornog orkestra *Dušan Skovran* i dr.

Od ranih dana strastveni je komorni glazbenik: u travnju 2003. u duu s violinisticom Mártom Deák pobijedio je na Državnom natjecanju *Leó Weiner* u Budimpešti, a u kolovozu 2006. osvojio i Nagradu izraelske Zaklade *Isman* za iznimnu interpretaciju Ligetijeve glazbe. Hrvatska glazbena mladež proglasila ga je najboljim mladim glazbenikom 2008. godine. Iste mu je godine objavljen solistički album s izabranim djelima Dubravka Detonija u izdanju diskografske kuće *Croatia Records*. Ista je kuća 2014. izdala i nosač zvuka *Journey through Europe* te 2018. belgijska *Le Chant de Linos* u suradnji s violončelisticom Kajanom Pačko.

Od 2009. podučava klavir, a od 2015. klavir i komornu glazbu na Muzičkoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu.

150 godi ita

FILIP FAK klavir

Filip Fak (Rijeka, 1983.) studij klavira završava 2005. na Muzičkoj akademiji u Zagrebu u klasi Đorđa Stanettija, a usavršava se na Scholi Cantorum u Parizu u majstorskom razredu Eugena Indjica, čijim završetkom stječe *Diplome de Concert*.

Nastupao je kao solist i komorni muzičar u svim važnijim hrvatskim kulturnim centrima te u desetak europskih zemalja, SAD-u, Meksiku i Kini. Kao solist s orkestrom nastupio je s najuglednijim hrvatskim orkestrima i ansamblima (Zagrebačka filharmonija, Simfonijski orkestar HRT-a, Zagrebački solisti, Cantus Ansambl) pod dirigentskom palicom renomiranih dirigenata kao što su Klaus Arp, Pavle Dešpalj, Alun Francis, Aleksandar Marković, Adriano Martinolli, Luca Pfaff, Ville Matvejeff, Aleksandar Kalajdžić, Ari Rasilainen i dr. Osim nastupa uz orkestre, održao je niz zapaženih solističkih recitala

i komornih nastupa u suradnji s istaknutim solistima i ansamblima, gostujući na manifestacijama kao što su Muzički biennale Zagreb, Dubrovačke ljetne igre, Lisinski subotom, Osorske glazbene večeri, Festival sv. Marka, Glazbene večeri u sv. Donatu, Festival Diapason, Zajčevi dani itd.

U svom repertoaru posebnu pozornost posvećuje izvedbama suvremenih autora, praizvodeći brojna djela novijeg datuma, od klavirskih minijatura i komorne glazbe, sve do velikih djela s orkestrom (primjerice, *Klavirski koncert* A. Knešaureka iz 2015. i *Invisible Cities* D. Gasparinija iz 2019.). Redovito izvodi i skladbe hrvatskih autora, što dokazuje veliki broj zvučnih zapisa ostvaren za arhiv HRT-a, kao i recentno objavljeni nosači zvuka. Veliki dio koncertnoga djelovanja posvetio je komornoj glazbi, pri čemu se posebno ističu suradnje s mezzosopranisticom Dianom Haller i članstvo u Riječkom klavirskom triju, čiji je suosnivač.

Od nagrada koje je osvojio ističu se nagrade *Milka Trnina* HDGU-a, Nagrada *Darko Lukić*, Nagrada Grada Samobora, prva i posebna nagrada na natjecanju *Ivan Zajc*, Grand Prix Lions cluba, posebna nagrada EPTA-e i dr. Za uspjehe tijekom studija primio je i Rektorovu nagradu Sveučilišta u Zagrebu. Dobitnik je stipendija međunarodnih fondacija *Vladimir Spivakov* iz Moskve te Gold Country Piano Instituta iz Nevada Cityja (SAD), a bio je i dugogodišnji stipendist Grada Rijeke.

Osim pijanizmom, bavi se i skladanjem. Skladao je prvenstveno djela za klavir, koja su izvedena u više navrata u Hrvatskoj i inozemstvu, dok su neka i nagrađena. Usavršavao se na poslijediplomskom studiju elektroničke glazbe u klasi Zlatka Tanodija na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Također, autor je komorne verzije Bizetove opere *Carmen*, na kojoj je radio i u ulozi muzičkog redatelja u produkciji HNK-a Ivana pl. Zajca u Rijeci.

Od 2009. stalno je zaposlen na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, najprije kao umjetnički suradnik i asistent (od 2012.), a od 2018. i kao docent na odsjeku za klavir. Godine 2017. postaje stalni pijanist Zagrebačke filharmonije, a od 2019. obnaša i dužnost Predsjednika Hrvatskog društva glazbenih umjetnika.

TOMISLAV KOVAČIĆ udaraljke

Tomislav Kovačić (Koprivnica, 1979.) srednju glazbenu školu (teoretski smjer) završio je u Varaždinu 1997., gdje se prvi put susreće i s udaraljka. Upisavši VIII. odsjek za glazbenu kulturu na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, paralelno upisuje i Srednju glazbenu školu Vatroslava Lisinskog, smjer udaraljke, kod prof. Elvire Happ. U tom srednjoškolskom periodu dobitnik je nagrada na županijskim i državnim natjecanjima. Godine 2001. upisuje udaraljke na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, a diplomirao je 2006. u klasi prof. Igora Lešnika.

Već od 1999. započinje aktivno sudjelovanje u profesionalnom udaraljaškom svijetu svirajući s gotovo svim profesionalnim orkestrima i kazališnim kućama te ansamblima u Hrvatskoj.

Među značajnijim udaraljaškim koncertima koje je ostvario ističu se nastup s Bing Bang udaraljaškim ansamblom Muzičke akademije, koji je 2004. proglašen najboljim sveučilišnim udaraljaškim ansamblom na svijetu. Zbog tog velikog uspjeha dobitnik je Nagrade *Ivo Vuljević* te posebne Rektorove nagrade.

Od ostalih uspjeha izdvaja nastupe u Grožnjanu (2003. i 2004.), Bjelovaru (udaraljaški festival *International Percussion Week* 2005., 2006. i 2007.), boravak u Nashvilleu, SAD (gdje se upoznao s radom nekih među najvećim orkestralnim timpanistima i udaraljašima Amerike - Stanley Leonard, Tony Cirone, John H. Beck, Vic Firth...), Parizu (gdje je i kao predstavnik hrvatskih studenata udaraljki nastupao u međunarodnom udaraljaškom orkestru sastavljenom od najboljih europskih studenata), Tajvanu (2006.) i dr.

Uz veliko orkestralno iskustvo, bavio se i pedagoškim radom, kao vanjski suradnik (2004.-2006.) a nakon toga, do 2008. bio je u stalnom radnom odnosu kao predavač udaraljki na Srednjoj glazbenoj školi Ivana Matetića Ronjgova u Rijeci.

Od 2008. do 2011. zaposlen je kao timpanist Simfonijskog orkestra HRT-a, nakon čega prelazi u Zagrebačku filharmoniju čiji je vođa udaraljki i istaknuti član, a zbog potrebe orkestra u zadnjih pet sezona radi na poziciji timpanista.

GRLIMO VAS GLAZBOM

Neyja Rosaura, udaraljkaškog dua Maraca2, Tatiane Koleve, Sveta Stojanova... Godine 2012. na IPEW festivalu kao član Bing Bang ansambla imao je čast svirati uz Andyja Narella, a 2013. na istom festivalu, kao dio međunarodnog ansambla sastavljenog za tu prigodu od studenata iz Koreje, Japana, SAD-a i Hrvatske, izveo je djelo Marka Forda, predsjednika PASIC-a, koji je ujedno i ravnao izvedbom.

Godine 2012. započinje suradnju sa Simfonijskim orkestrom HRT-a kao vanjski suradnik, a 2014. i sa Zagrebačkom filharmonijom. Stalni je član Zagrebačke filharmonije od sezone 2016./2017. Suraduje s mnogim orkestrima i ansamblima poput Opernog orkestra HNK-a u Zagrebu, Dubrovačkog simfonijskog orkestra, Hrvatskog komornog orkestra, Zagreb Festival Orchestra, Zadarskog komornog orkestra te Cantus Ansambla. Stekao je iskustvo i u pedagoškom radu, na glazbenim školama Pavla Markovca 2016./2017. te Vatroslava Lisinskog 2018./2019. godine.

RENATO PALATINUŠ udaraljke

Renato Palatinuš (Zagreb, 1991.) diplomirao je udaraljke 2016. na Muzičkoj akademiji u Zagrebu u klasi prof. Igora Lešnika te time stekao titulu mag. mus. Kao član Bing Bang udaraljkaškog ansambla tijekom studija nastupao je u više europskih država, među kojima se ističu nastupi na *Internationale Schlagzeugwoche Stuttgart* pod vodstvom istaknutih udaraljkaša Marte Klimasare i Klause Drehera, *Festival de Música Contemporánea de Tenerife* u gradu Santa Cruz de Tenerife te *International Percussion Music Radio Festival* u Bukureštu pod vodstvom Alexandra Anastasia. U sklopu IPEW festivala u Bjelovaru te *Ivana Bilić Marimba Weeka* u Samoboru nastupao je i usavršavao se s mnogim inozemnim i domaćim izvođačima i pedagozima poput Ludwiga Alberta,

150 godina

IVO JOSIPOVIĆ

Dernek za dva klavira, udaraljke i gudače

Ivo Josipović (Zagreb, 1957.), pravnik i skladatelj, diplomirao je i doktorirao pravo na Pravom fakultetu u Zagrebu te završio studij kompozicije u razredu Stanka Horvata na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Autor je niza stručnih i znanstvenih radova s područja kaznenog i međunarodnog kaznenog prava te suradnik u više zakonskih projekata; zastupao je Hrvatsku pred međunarodnim sudovima. Posebno se bavio zaštitom autorskih prava i njezinom organizacijom u Hrvatskoj. U glazbenom životu obnašao je mnoge važne funkcije od glavnog tajnika Hrvatskog društva skladatelja do direktora Muzičkog biennala Zagreb; bio je i prvi potpredsjednik Svjetske federacije Glazbene mladeži. Predavao je na Muzičkoj akademiji, a redoviti je profesor na Pravnom fakultetu. Skladateljski opus od pedesetak djela obuhvaća raznolike glazbene vrste. Djela su mu izvođena u mnogim europskim zemljama, SAD-u i Japanu. Godine 2003. izabran je za zastupnika u Hrvatskom saboru, a u siječnju 2010. za predsjednika Republike Hrvatske.

U notnom izdanju Muzičkoga informativnog centra iz 2013. objavljena je Josipovićeve bilješka pod naslovom "Dernek - kako je nastao, što je i tko je sve *dernečio*", u kojoj autor među ostalim piše:

"Kao dobitnik Grand Prixa Europske radijske unije na međunarodnom natjecanju Svjetske federacije Muzičke omladine za kompozitore 1985. godine, dvije godine potom, 1987., pozvan sam kao gostujući kompozitor u Španjolsku, na glazbeni ljetni festival na Costa Bravi, blizu Figuerasa, mjestu rođenja slavnog Salvadora Dalija. Osim što sam imao čast da mi pobjedničku *Sambu da Camera* izvede vrhunski orkestar Camerata Lisi, ansambl koji je postao slavan suradnjom s Menuhinom, imao sam zadaću napisati skladbu za harmoniku solo. Koncertna skladba bila je namijenjena baskijskoj harmonikašici, virtuozu Nekane Iturrioz.

Ali dok sam skladao naručenu skladbu *ARAMbesque*, svojevrsnu počast velikom Aramu Hačaturjanu, sjetio sam se i obećanja koje sam dao maestru Zlatanu Srziću, tada voditelju Komornog orkestra Gaudeamus, da ću za taj orkestar i njegovu proslavu napisati skladbu za dva čembala, udaraljke i gudače. Tako sam dvadesetak dana boravka u užarenoj Kataloniji proveo skladajući dvije skladbe koje su se kasnije izvodile vrlo često".

Skladatelj dalje navodi kako je skladbu dovršio nekoliko mjeseci kasnije, početkom 1988. godine. "S obzirom na to da je Gaudeamus bio posebno zaokupljen baroknim repertoarom, razmišljao sam kako povezati tu sklonost orkestra s muzikom kakvu sam tada skladao. Naime tada sam već, od stila dobrano povezanog s tzv. poljskom školom, krenuo prema postmoderni, kako su o mojim skladbama tada pisali kritičari. Zato sam se priklonio obliku daleke sličnosti s concertom grossom, tipičnom baroknom formom." Tome je dodao "tematiku hrvatske folklorne glazbe, artikuliranu na način groteske, a svemu još i elemente suvremenoga zvuka. Efekt groteske, ali i neobarokne motorike, podržavaju i udaraljke." Otpočetak je planirao i mogućnost izvođenja za dva klavira.

Naziv skladbe dobro oslikava njezin glazbeni sadržaj, tvrdi autor. "Naime, riječ *dernek* turcizam je koji znači seoski sajam, tržnicu, seosko veselje. Izvedenica *dernečiti* označuje neobuzdano, pomalo sirovo veselje, u modernijoj verziji rekli bismo *tulum*".

"Zanimljivo je pratiti putanju Josipovićeve stvaralaštva motreći kako raste stupanj zaigranosti usporedo s dostignutom razinom slobode pri ovladavanju umijeća, pri usuglašavanju skladateljskoga obrta s umjetničkom idejom koja se tim obrtom oživotvoruje", piše 1994. muzikologinja Erika Krpan na autorovu nosaču zvuka. "Neke se konstante mogu pratiti kao trajna ishodišta Josipovićeve stvaralačkog zanimanja. Između njih će ritmička ili melodijska formula folklorne provenijencije, izbor glazbala ili narativni aspekt cjeline, protumačiti traženje Josipovićevo nekoga specifičnog kolorita... Taj ponekad i osebniji kolorit... [pokazuje se] kao pogodno polazište za željenu krivulju kretanja s jedne

i za postizanje živih i raznolikih kolorističkih situacija s druge strane. Izbor folklornog uzorka, dakle, kao predložka zvučanju, kao poticaja skladateljskoj zadaći, svrstava Josipovića u red hrvatskih skladatelja koji su se prije njega bavili takvim uzorcima, postižući ponekad i antologijske rezultate, a da se nikada nisu pitali o smjeru, stilu ili skladateljskoj ideologiji. Čisto je veselje u njihovoj glazbi i svi su njezini uzorci i posljedice na tragu radosti koja je izrazito obilježje Josipovićeve stvaralaštva".

Prema njezinu mišljenju, koje nije promijenila do novog nosača zvuka iz 2017. godine, "osobito je u tom smislu znakovit *Dernek...* Može se reći da je ta skladba upravo paradigma za Josipovićeve put u glazbu na kojem se susreće sva ona opuštena radost, koje možda u svakodnevnici baš i nema, sloboda u kojoj postoje samo ograde koje autor sam sebi postavlja, a izrazito ritmizirana podloga, krcata zvukom i bravurama solističkih glazbala, unutar čitkog trodijelnog oblika dinamizira do krajnosti glazbeni događaj."

BÉLA BARTÓK

Koncert za dva klavira, udaraljke i orkestar

Od kraja 1920.-ih do kraja sljedećeg desetljeća mađarski skladatelj **Béla Bartók** (1881. - 1945.) skladao je neka od svojih najpoznatijih djela. Bilo je to vrlo plodno razdoblje u kojemu je njegova reputacija skladatelja, pijanista i etnomuzikologa samo rasla. No bile su to i godine uspona nacizma, što ga je naposljetku 1940. primoralo na egzil u SAD.

Od 1923. Bartók je skladao isključivo na zamolbu ili narudžbu, a postanak *Sonate za dva klavira i udaraljke* dugujemo upravo jednom njegovu vjernom pokrovitelju. Bartók i dirigent Paul Sacher upoznali su se na koncertima Međunarodnog društva za suvremenu glazbu (*International Society for Contemporary Music* - ISCM) u Baselu 1929. godine. Beskrajno bogati Sacher,

za kojega se u godini smrti 1999. govorilo da je jedan od najbogatijih ljudi Europe, naručio je čitav niz djela vodećih suvremenih kompozitora.

Dana 21. siječnja 1937. Sacher je, predvodeći Baselski komorni orkestar, s velikim uspjehom prouzvao prvu skladbu koju je naručio od Bartóka, *Glazbu za gudače, udaraljke i celestu*, a za manje od četiri mjeseca od toga događaja Bartók je primio novu narudžbu.

Na Sacherov nagovor, lokalna sekcija ISCM-a naručila je, naime, komorno djelo za svoj obljetnički koncert, koji se trebao održati 16. siječnja 1938. godine. Bartók je navodno ponudio više opcija, uključujući i klavirski trio te djelo za glas i klavir. Do 30. lipnja 1937. odluka je pala na kvartet s dva pijanista i dva udaraljkaša. Djelo je nastajalo ljeta 1937. za skladateljeva odmora u Koruškoj u Austriji, a s krajem kolovoza skladatelj je mogao potvrditi njegov završetak.

Pijanisti u večeri prouvedbe bili su Bartók i njegova druga supruga Ditta Pásztory (kojoj je to bio debi u njihovu duu), dok su udaraljke svirali Fritz Schiesser i Philipp Rühlig. "Cijela je stvar zvučala prilično neobično, ali publici u Baselu svejedno se sviđjela pa je djelo doživjelo veliki uspjeh", zabilježio je kasnije skladatelj.

U vrijeme prouvedbe Bartók je svjedočio o postanku djela u *Basler National-Zeitungu*: "Već nekoliko godina planiram skladatai djelo za klavir i udaraljke. Pomalo sam postajao svjestan da jedan klavir neće biti dovoljan želim li zadržati ravnotežu jednoga klavira s nerijetko vrlo oštrim zvukovima udaraljki. Zato sam promijenio plan i dodao drugi klavir... Udaraljkaške dionice podjednako su važne kao i klavirske. Uloga udaraljki se mijenja: ponegdje je to samo zvučna finesa dodana na zvuk klavira; drugdje udaraljke podcrtavaju važne naglaske u djelu. Povremeno izvode i motive u kontrapunktu s klavirskim dionicama, a često timpani i ksilofon donose glavne teme".

Za prouvedbu u Baselu, poslovično hladno, iznio je i vlastitu analizu djela: "Prvi stavak otvara spori uvod koji anticipira motiv u *Allegru*. *Allegro* in C je sonatna forma. Drugi stavak in F jednostavna je ABA forma.

Treći stavak in C kombinacija je ronda i sonatne forme. *Coda*, koja nestaje u *pianissimu*, zaključuje djelo".

Posrijedi je, međutim, kompozicija izuzetne imaginacije, zvučne kvalitete, drame (u prvome stavku), poezije (u "noćnoj muzici" drugoga stavka), pa i životnog veselja (u trećemu stavku), ritmičkoga i harmonijskog bogatstva, prvorazrednoga sviračkog umijeća. Prvi put u povijesti zapadne glazbe, udaraljke su ne samo ušle u komornu glazbu, nego i zauzele središnju poziciju. Bartók je i ranije koristio udaraljke, primjerice u središnjem stavku *Prvoga klavirskog koncerta* (koji je instrumentiran samo za klavir, udaraljke i puhače), kao i u već spomenutoj *Muzici za gudače, udaraljke i celestu*. Ovdje udaraljkaši sviraju čak sedam instrumenata koje dijele među sobom (timpani, veliki bubanj, činele, trianql, mali bubanj, tam-tam i ksilofon). Želeći prije svega maksimalno istaknuti njihovu kolorističku kvalitetu, partituri su dodane detaljno razrađene upute o načinu izvođenja, a pretpostavljeno je čak i grupiranje instrumenata na sceni. S druge strane, djelo vrlo svjesno promovira klavir kao udaraljkaški instrument, zbog čega je *Sonatu* moguće promatrati i kao udaraljkaški kvartet.

Do potkraj 1930.-ih Bartóka je zastupao bečki izdavač *Universal*, a nacistička aneksija Austrije primorala ga je da se okrene kući *Boosey & Hawkes* u Londonu. Tijekom druge američke turneje 1940., neposredno prije konačne emigracije u New York koja će uslijediti u listopadu iste godine, skladatelj je novom izdavaču obećao orkestraciju *Sonate*. Pa iako je zadatku prišao pomalo preko volje, partitura je do kraja godine bila gotova. Orkestracija je djelu dala novu, svježiju boju i istaknula njegovu koncertantnost. Originalna partitura ipak nije puno mijenjana, već je dodatkom orkestra prije svega pojačana njezina spacio-akustička kvaliteta.

Svjetska premijera odigrala se na koncertu u New Yorku 21. siječnja 1943. uz Newyoršku filharmoniju pod vodstvom Fritza Reinera. Kao pijanistički solisti nastupili su Béla Bartók i njegova supruga Ditta. To je bio i posljednji pijanistički nastup velikog kompozitora, koji je preminuo od leukemije 1945. godine.

CÉSAR FRANCK

Simfonija u d-molu

Poznatu *Simfoniju u d-molu César Franck* (1822. - 1890.) započeo je godine 1886., a dovršio 22. kolovoza 1888. godine. Praizvedena je 17. veljače 1889. na Pariškom konzervatoriju pod vodstvom Julesa Garcina.

Za razumijevanje oprečne recepcije *Simfonije*, potrebno je biti upućen u kulturnu klimu Pariza 1880.-ih. Francuskom prijestolnicom vladale su tada tri struje: najširu publiku zanimala je prvenstveno opera, najčešće najtrivijalnijega tipa. Progresivna struja, koju su predvodili Franck i njegovi učenici, s oduševljenjem je pratila vijesti o radikalnoj novoj glazbi Richarda Wagnera i Franza Liszta. A Pariški konzervatorij, na kojemu je kao profesor orgulja djelovao i Franck, bio je neosvojiva utvrda glazbenog establišmenta.

Bilo bi vjerojatno strateški mudro da je Franck svoju *Simfoniju* izveo daleko od Konzervatorija. No, Charles Lamoureux, koji je u pretplatničke koncerte svojega glasovitog orkestra redovito uvrštavao i Wagnerovu glazbu, odbio je Franckovo ostvarenje vrlo vjerojatno zato jer je bilo osmišljeno u višestavačnoj simfonijskoj formi, a ne u jednostavačnoj formi Lisztovih simfonijskih pjesama. "Neka je (Franck) odnese na Konzervatorij", izjavio je Lamoureux, "tamo je svetište simfonije". I tako je Franck, doista, svoju *Simfoniju* predao Konzervatorijskom orkestru.

Skladatelj Vincent d'Indy prisjetio se kasnije okolnosti oko praizvedbe: "Izvedba se kosila sa željama većine članova poznatog orkestra i provukla se isključivo zbog dobrohotne upornosti Julesa Garcina. Pretplatnici se u njoj nisu uopće snalazili, a i glazbeni autoriteti našli su se u vrlo sličnoj poziciji". D'Indy je nakon izvedbe upitao jednog među konzervatorijskim profesorima, koji je uživao ugled vrhovnog autoriteta, za mišljenje. "Zar je to simfonija?", odgovorio je ovaj prezrivo. "Ali, dragi moj gospodine, tko je ikad čuo za engleski rog u simfoniji? Spomenite mi samo jednu simfoniju Haydna ili Beethovena u kojoj se javlja engleski rog. Vidite, prema tome, glazba vašega Francka može biti što god želite, ali sigurno nikad neće biti simfonija". Orkestralno ostvarenje u tri, umjesto u beethovenovska četiri stavka, koje usto koristi wagnerovske melodije i harmonije, bilo je daleko od konzervatorijskih čuvara

tradicije. Bez obzira što je Franck vrlo pomno pratio Beethovenovo načelo tematske konzistentnosti, te bez obzira na klasički okvir simfonijske forme, *Simfonija* je bila osuđena na osudu.

Predrasude su bile tolike da je na završnom pokusu grupa Franckovih odanih studenata morala fizički ograditi svojega učitelja od glasnih napada profesora i studenata s Konzervatorija. Pa ipak, neće puno vremena proteći, a Franck i njegovi učenici postat će predstavnici toga istoga konzervatorijskog establišmenta, protiv kojega će se buniti mlađi skladatelji - Debussy, Ravel, Satie... Oni će u Franckovoj *Simfoniji* vidjeti sve ono što u glazbi treba srušiti, iako će Debussy nakon praizvedbe uzviknuti: "Nevjerojatno djelo! Po mojemu ukusu malo prečetrvtasto, ali kakve pametne ideje!".

Sam Franck smatrao je *Simfoniju* "prilično smionom" u pogledu harmonijskih sloboda, ali jasno ukotvljenom u tradiciju: "Djelo je klasična simfonija. Na kraju prvoga stavka postavljena je repriza, baš kao u drugim simfonijama, zbog učvršćivanja glavnih tema... Slijede *andante* i *scherzo*. Puno truda uložio sam u konstrukciju u kojoj će doba u *andanteu* odgovarati taktu u *scherzu*, s krajnjim ciljem da po izvedbi stavka ostane dojam o logičnoj gradaciji iz jednoga u drugi odlomak... Finale, baš kao u Beethovenovoj *Devetoj simfoniji*, podsjeća na sve teme, ali se one ne pojavljuju kao obični citati... nego imaju potpuno nove uloge".

Franckov poklonik d'Indy okarakterizirao je njegovo ostvarenje kao "stalni uspon ususret sreći i životnom svjetlu". Ali suprotstavljena mišljenja zadržala su se i do danas, pa dok jedni hvale vitalitet djela, drugi kritiziraju slobodniji pristup formi (kao odraz autorova orguljaškog, impovizatorskog karaktera). *Simfonija* se, međutim, čvrsto održala na repertoaru.

Glazbena gesta koja otvara djelo odzvanja početak Lisztove simfonijske pjesme *Les Préludes*, ali i početnu figuru "Muss es sein?" posljednjega stavka Beethovenova Gudačkog kvarteta, op. 135. Ovaj jednostavni motiv nije samo "moto" djela, nego i "pračelija" iz koje se izvodi cjelokupni tematski materijal.

Priprema i realizacija tekstova
G.A.D. PRODUKCIJA / www.gad.hr

Zf ZAGREBAČKA FILHARMONIJA

VIOLINE I. Orest Shourgot, koncertni majstor, Dunja Bortek**, Lana Dominik, Mario Bratković, Lovorka Moslavac, Saša Borčić Reba, Saki Kodama, Alina Gubajdullina, Martina Sačar Pavlin, Teodora Sucala Matei, Kornelija Balaž, Davide Albanese

VIOLINE II. Sho Akamatsu*, Val Bakrač**, Darko Franković**, Ivo Jukić, Josip Novosel, Vlatka Pecić Juranić, Krešimir Bratković, Dragana Tomić, Marta Bratković, Branimir Vagroš

VIOLINE III. Dragan Rucner*, Krešimir Ferenčina**, Tajana Škorić, Igor Košutić, Aleksandar Jakopanec, Marko Otmačić, Lovorka Abramović Šoljan, Asja Frank Perčić

VIOLONČELA Smiljan Mrčela*, Zita Draušnik**, Martina Pavlin, Tajana Bešić, Miljenko Šajfar, Oliver Đorđević

KONTRABASI Nikša Bobetko*, Antal Papp**, Borna Dejanović, Marko Radić

FLAUTE Renata Penezić*, Matea Škarić Janković

OBOE Vittoria Palumbo, Katarina Grubić

ENGLJSKI ROG Žarko Antonić

KLARINETI Mario Fabijanić*, Dunja Paprić

BAS KLARINET Ratko Vojtek

FAGOTI Matko Smolčić*, Vasko Lukas

KONTRAFAGOT Aleksandar Čolić

ROGOVI Yevgen Churikov*, Daniel Molnar, Lenart Istenič, Nikola Jarki

TRUBE Tomica Rukljić*, Marin Zokić*, Mario Lončar, Dario Cepić

TROMBONI Mario Šincek*, Marin Rabadan, Ivan Mučić

TUBA Krunoslav Babić

TIMPANI Tomislav Kovačić*

UDARALJKE Leonardo Losciale

HARFA Mirjam Lučev Debančić*

CELESTA Viktor Čizić

NADZORNIK ORKESTRA Davor Capković

* vođe dionica / ** zamjenici vođa dionica

CRVENI CIKLUS

zf ZAGREBAČKA
FILHARMONIJA

Godi
150
na

GRIMO
VAS GLAZBOM

Petak/13.11./19:30

Koncertna dvorana Lisinski

DAWID RUNTZ dirigent

Strauss / Bersa / Čajkovski

PLAVI CIKLUS

zf ZAGREBAČKA
FILHARMONIJA

Godi
150
na

GRIMO
VAS GLAZBOM

Petak/20.11./19:30

Koncertna dvorana Lisinski

PAVEL KOGAN dirigent
BRUNO VLAHEK klavir

Čajkovski / Rahmanjinov / Brahms

Grad Zagreb

PARTNER U OFF CIKLUSU

MEDIJSKI PARTNERI

JutarnjiLIST

START

VIJENAC

ZAGREB

SPONZORI

WIENER
OSIGURANJE
WIENNA INSURANCE GROUP

BCC
services

ATRON

ULAZNICE.HR
VAŠE MJESTO U PRVOM REDU

CVIJEĆE Izabel

SLUŽBENO VOZILO

PORSCHE
INTER AUTO

Izdavač: Zagrebačka filharmonija

Za izdavača: Mirko Boch, ravnatelj

Urednik: Ivan Lozić

Oblikovanje i grafička priprema: G.A.D. PRODUKCIJA d.o.o.

Tisak: Printera Grupa d.o.o. / Cijena: 5 kuna

*Zagrebačka filharmonija zadržava pravo izmjene programa.

150 godi
na

www.zgf.hr